

»očistiti (nekome) određeni deo tela« s strukturo »Glag s pomenom 'narediti čisto' + Sam kot predmet s pomenom dela telesa« (*izmiti, isprati, oprati glavu; obrisati, ubrisati, natrljati, protrljati, natrti nos*; slov. *oprati glavo*); c) »(o)čitati (nekome) određenu vrstu teksta« s strukturo »Glag očitati + Sam kot predmet s pomenom posvetnega ali cerkvenega besedila, ki se bere ob posebnih priložnostih (za poduk . . .)« (*očitati levite, bukvicu, bakelu, buruntiju, lekciju, litaniju, prediku, propoved, kronicu, čitulju*; slov. *brati levite*); č) »pucati (u koga)« s strukturo »Glag + SamBZ ali glagolska perifraza s pomenom '(početi) pucati iz odgovarajučeg orožja'« (*metnuti, baciti, saterati u top, otvoriti, osuti paljbu, vatra /na koga/; slov. bruhati ogenj in žveplo /na koga/.*) V drugi tematski skupini je izmed navedenih devetih možnih pomenskih tipov opisana le skupina frazeoloških enot s pomenom 'pripremiti propast, smrt'. Ti se tvorijo po dveh modelih: a) »krojiti, skrojiti (kome) odeću (deo odeće), obuću« (*krojiti gaće, kaput, kabanicu, kožuh*; slov. *pomeriti hlače*) in b) »pripremati (pripremiti) (kome) jelo« (*umesiti gorak kolač*; slov. *skuhati/zakuhati kašo / lepo godljo*).

Sledeč urejevalnemu načelu in izhajajoč iz načela o modelnem bistvu frazeologije, je D. Mršević-Radović opravila veliko delo tako v teoretskem kot tudi v praktičnem (slovaropisnem) smislu. Zares ji (prav zaradi izrazitega hotenja, da bi sistematizirala gradivo) lahko očitamo le nedoslednost pri razmejevanju sestavin frazeologemov od frazeološkega okolja, predvsem zapisovanje vezljivostnih prvin, ki niso sestavine frazeologema. Primerov nedoslednosti je precej, npr. *paziti, čuvati (koga) kao oko (oči) u glavi: znati (poznovati) koga kao paru na dlanu* (drugo za drugim na str. 97). Nadalje, variiranje istih prvin enkrat kot poljubnostni zaimsek (*koga*), drugič kot nedoločni (*nekoga*), npr. *natrljati nos (nekome): natrti kome pod nos hrena* (oboje str. 101). Nedosledno je tudi označevanje frazeoloških variant, enkrat kot naštevalno enakovredno, drugič kot druga možnost v oklepaju (brez funkcionalne različnosti), še zlasti, ker na začetku med navodili pod g) navaja tabelo simbolov in ima znak (-) za »varijantni ili fakultativni član frazeološke jedinice« (11). Npr. *prolaziti, proći kao pored turskog (čifutskog) groblja, voleti (paziti, čuvati) (koga) kao oko (oči) u glavi* (96/97), *dati (nekome) po nosu, preko nosa* (99). Najti je mogoče tudi kombiniranje slovarske in neslovarske oblike frazeologemov, npr. v verigi zgledov na str. 91: *lupiti u glavu = saznati* (slovarska), *zveknulo (zvečnulo) mu u glavu (u glavi) = doći u pamet* (frazeologem v neslovarski, pomenski ustreznik v slovarski obliki), *puhnulo mu (joj) u glavu = iznenada, odjednom mu (joj) došla (pojaviła se), iskrsla neka misao, plan, namera* (oboje v neslovarski obliki), *svrsnuti u glavi = prisetit se čega* (slovarsko), *kresne (misao) kroz glavu (u glavu) = odjedanput dode na um* (neslovarsko); v zadnjem primeru zaradi nedoslednosti ni jasno, ali je dodatek *misao* sestavina frazeologema ali ne.

Erika Kržišnik

Filozofska fakulteta, Ljubljana

ALBANSKO-SLOVENSKI SLOVAR IN TEMELJI ALBANSKE SLOVNICE*

0 Pred nedavnim sta nas razveselila F. Novšak in Društvo slovenskih književnih prevajalcev z izdajo Albansko-slovenskega slovarja, prvega slovarja s tema dvema jezikoma; biti utegne dragocen priložnik za albanologe, balkanologe, jugoslaviste in indoevropeiste ter vse slovensko oz. albansko govoreče, ki imajo opravka z albanskim oz. slovenskim jezikom. Slovar (str. 19–393) vsebuje po avtorjevem štetju okoli 25 000 gesel, po poldrugo stran uvoda

* France Novšak, 1988, Albansko-slovenski slovar s temelji albanske slovnice / Fjalor shqip-slovenisht me bazat e gramatikës së shqipes (ur. Janko Moder). Ljubljana: Društvo slovenskih književnih prevajalcev, 448 str. + Popravki. Slovar je dostopen tudi v obliki računalniške diskete.

v obeh jezikih s kratko zgodovino slovenskega znanstvenega zanimanja za albanščino¹ in poglobitvimi točkami razvoja albanskega knjižnega jezika (str. 7–10), navodila za uporabo slovarja (str. 11–13), seznam kratic in okrajšav slovničnih izrazov (str. 14–15) ter slogovnih in strokovnih oznak (str. 16–17) ter pregled albanske slovnice (str. 395–443). Novšakov slovar je trenutno drugi (tretji) dostopni dvojezični slovar z albansko slovnico.² Po obsegu je za polovico manjši od albansko-srbohrvaškega, drugega dvojezičnega albanskega slovarja večjega obsega v Jugoslaviji.³ Slovar hoče predstaviti najsodobnejše besedišče, zato so, kot pravi avtor v uvodu, pogostejša gesla z oznako FAM (pogovorno), redkejša pa z ARH (starinsko) (11).⁴ Iz tega razloga so bili pri sestavi slovarja upoštevani ne le že obstoječi slovarji, ampak tudi besedišče kosovskega časopisa Rilindja. Tako je slovar lahko dragocen tudi za študij albanskega jezika v okviru Jugoslavije.

0.1 V uvodu urednik trdi, da so se na pravopisnih kongresih v Bitoli l. 1908 in v Tirani l. 1972 »zastopniki Albancev z vsega sveta soglasno odločili, naj za albanski knjižni jezik poslej veljata severno, gegovsko narečje in latinični zapis« (str. 7), kar ni res. Na omenjenem kongresu v Bitoli so se res odločili za latinični črkopis (prej so v različnih krajih in obdobjih uporabljali tudi arabskega, grškega in cirilskega), prilagojen albanskemu glasovnemu sestavu, ki je v uradni rabi do naših dni. Kot knjižni standard pa se je od ustanovitve LR Albanije l. 1949 začela uveljavljati južna, toskovska različica, čeprav se je istočasno uporabljala gegovska kot jezik splošnega sporazumevanja v severni Albaniji vse do šestdesetih let. L. 1972 je bila na kongresu albanskih jezikoslovcev pretežno t o s k o v s k a različica uradno sprejeta za knjižni standard, ki je še zdaj v veljavi v Albaniji in Jugoslaviji ter je tudi jezik Novškovega slovarja. V albanskem prevodu uvoda te napake ni, saj se vprašanje narečne podlage popolnoma izpušča: »Gjithë shqiptarët sot përdorin alfabetin me shkronja latine« 'Danes vsi Albanci uporabljajo pisavo z latinskimi črkami' (str. 10).

0.2 Avtor je dosledno upošteval načela sodobne albanske slovarske prakse; za vzorec mu je služila zlasti predzadnja izdaja Slovarja sodobnega albanskega jezika (Fjalor i gjuhës

¹ Urednik omenja Miklošičevo razpravo *Albanische Forschungen* o albanskem besedišču slovanskega izvora, ki je izšla »leta 1870 na Dunaju«. V resnici je to prva (1870a) v seriji treh razprav pod naslovom *Albanische Forschungen*. V nadaljevanju je Miklošič obravnaval tudi romanske prvine v albanščini (1870b) in prevzete prvine v albanskem glagolskem oblikoslovju (1871). Te razprave so bile izhodišče za nadaljnje študije in prvi etimološki slovar albanskega jezika Gustava Meyerja (1891). Miklošič je v omenjenih sestavkih izumil tudi črkopis za albanščino, a so ga uporabljali le v znanstvenih delih. Rajko Nahtigal je podal pregled glasovnih sestavov albanskih narečij in v svoji razpravi iz l. 1917 predlagal prehodno toskovsko-gegovsko narečje mesta Elbasana za podlago knjižnega jezika (predlog ni bil sprejet). Karel Oštir je prispeval razprave o zgodovini albanščine (1923, 1969). Za nadaljnje podatke o zgodovini albanskih jezikoslovnih študij in zlasti etimološkega raziskovanja do današnjih dni gl. Huld 1984, str. 13 d.

² Prvi je Buchholz, Fiedler in Uhlisch 1977. Prim. še Mikel Ndreca, *Fjalor shqip-serbokroatisht*, Priština, 1976 (tudi ponatis).

³ Zajmi idr. 1981, z okoli 50 000 gesli.

⁴ Tu avtorjeva trditev, da se »albanščina kljub starosti in izrednemu bogastvu izrazov zelo hitro razvija« (str. 11), kaže na izrazito jezikoslovno naivnost. Vsak naravno nastal jezik je »star«, le ime ali politična veljava jezika sta lahko novejša. Prav tako je vsak jezik »bogat izrazov«, saj drugače ne bi bil sporočanje sredstvo oz. jezik. Vsak jezik se tudi stalno razvija, ali pravilneje, se spreminja (ne »kljub starosti« niti zaradi nje). Ni pa očitno ali dokazljivo, da se albanščina spreminja »hitreje« kot kak drug jezik. Ista naivnost se kaže v trditvah kot »V albanščini je [...] pri zaimkih izredno veliko oblik, izvirajočih iz raznih korenov, tako da jih ni mogoče vseh navesti pod samostojnimi gesli s sklicevanjem na temeljno geslo v slovarju. To je storjeno le v najnujnejših primerih«. Težko bi našli jezik s sestavom zaimkov brez nepravilnosti; v albanščini sicer število teh oblik ne presega števila možnih kombinacij kategorij, ki jih slovnično določuje: oseba, spol, število, sklon in naglašenost. In kaj je po avtorjevem mnenju najnujnejši primer? Za koga je najnujnejši? Za avtorja? Za bralca?

sě sotme shqipe, 1981). Gesla so opremljena z nujnimi slovničnimi podatki (mesto naglasa; določna oblika, spol in število pri samostalniku; prehodnost, povratnost, tvorba sedanjika, aorista in deležnika pri glagolu), izgovorom (v redkih primerih, ko je nepredvidljiv), pogostejšimi besednimi zvezami, slogovnimi in strokovnimi oznakami ter sopomenkami in protipomenkami.

0.3 Okrajšave in kratice so razdeljene v dve skupini: slovnične in slogovne/strokovne. Neustrezno so med »slovničnimi kraticami in okrajšavami« navedene tudi neslovnične oznake kot ~ (ponovitev gesla), → (glej, primerjaj še navedeno geslo). Načeloma so kratice oz. okrajšave podane za izrazje v latinščini; dobra stran tega je, da je izrazje prepoznavno tako za slovenskega kot za albanskega bralca slovarja. Vendar se to načelo ne uresničuje dosledno, npr. pri slovničnih izrazih se včasih uporablja prava latinska oblika, npr. *card* (inale), *indecl*(inabilis), *praep*(ositio), včasih pa slovenska, ko je ta prevzeta iz latinščine: *enkl*(itika), *kond*(icional) (prim. *condicionalis*), *konj*(unktiv) (prim. *coniunctivus*), *pred* (ikat) (prim. *praedicatum*), *pref*(iks) (prim. *praefixum*). Posebnost je hibrid *conj*, ki ne ustreza niti lat. *coniunctum* niti sln. *konjunkcija*, najmanj pa alb. *lidhëz*. Pri slogovnih in strokovnih oznakah je podobna zmeda, npr. lat. *ARS* 'umetnost'; sln. *ARHIT*(ektura), *SP*(ort), *ŽARG*(on); alb. *TREG*(ti) 'trgovina'.

0.4 V Navodilu preberemo razlage, ki bi uporabo slovarja utegnile otežiti, npr. »pomenski odtenki ali različni pomeni so – kjer gre za manjše razlike – ločeni z vejicami, ali – kadar gre za večje razlike v pomenu – s podpičji, npr. **kolónë** -a / *pl* kolona, vrsta; stolpec v časniku. S številkami so nakazani različni pomeni iste besede ali besedne zveze; ponekod so nadaljnji odtenki nakazani še s črkami a), b), c), npr. **léhtë** *adv.*... *FRAZ* ~ e a) zelo lahko, b) lahkomiselno« (13). Tu ni jasno, kaj so odtenki in kaj različni pomeni: videti je, kot da so isto, ko so razlike majhne. Prav tako ni jasno, kakšna je razlika med večjimi pomenskimi razlikami (ločenimi z vejicami) in različnimi pomeni (nakazanimi s številkami).

1 Slovar.

1.1 Mesto naglasa, ki sicer ni del albanskega pravopisa, je v slovarju v glavnem zaznamovano. Čeprav je večina albanskih besed slovarsko naglašena na predzadnjem zlogu, je naglas mogoč tudi na predpredzadnjem in zadnjem, tako da so podatki o naglasu potrebni. Žal slovar (kakor je splošno v albanski leksikografiji) ne loči naglašenosti oz. nenaglašenosti pri enozložnicah (*a*, *afsh*, *ag*, *ah*, *aht*, *argsh*, *bark*, *byr*, *cimb*, *cull*, *çap* itd.). Najdemo npr. pet enakopisnih gesel *më* (1. 'mama', 2. 'še', 3. členek za primernik, 4. 'na', 'v', 'z', 5. 'mi [d. ed.], 'me [t. ed.]'), vsa brez naglasnega znamenja. V prvih treh pomenih bi geslo moralo biti naglašeno (*mě*), saj gre za naglasni besedi, pri ostalih, ker so naslonke, je nenaglašenost (*më*) pravilna.⁵

1.2 V slovar niso vključena krajevna imena, kar je škoda, ker albanska imena nealbanški bralec pogosto težko prepozna, npr. *Manastir* 'Bitola', *Shqipëri* 'Albanija', ali sam tvori, npr. *Oqeani i Qetë* 'Tih ocean', *Shtetet e Bashkuara të Amerikës* 'Združene države Amerike', *Vendet e Ulëta* 'Nizozemska' (v Jugoslaviji *Hollandë*). Podana so imena za evropske in večje druge narode, npr. *francëz*, *gjermán*, *hungaréz*, *kroát*, *maqedónas*, *serb*, *sllovén*, *sovjet*, *shqiptár*; *amerikán*, *argjentinás*, *australíán*, *kinéz*. Manjkajo pa neevropski in manjši narodi, npr. *etiopian*, *hebre*, *meksikan*, *rom* ali *jevq* itd.

1.2.1 Vključena so nekatera imena za notranjo razdelitev albanskega naroda, npr. *arbëresh*, *çam* (prid.), *labllëbër*; manjkata obe glavni skupini *gegë* in *toskë*. Ta imena tudi

⁵ Ko iščemo razlog za neoznamovanje naglašenosti pri enozložnicah, naletimo na tole logično neskladje: »Ker mesto naglasa ostaja v albanščini tudi pri pregibanju večidel nespremenjeno [...], enozložne besede v geslu nimajo naglasnega znamenja, vendar se naglas smiselno pokaže pri nadaljnjih oblikah, čeprav ni posebej zaznamovan [...]« (str. 11).

ustrezajo narečni razdelitvi; zanjo je navedenih le nekaj izrazov: *arbërisht* (prisl.), *çamërishte* (sam.), *gegërisht* (prisl.), *gegërishte* (sam.), *labërishte* (sam.), *toskërisht* (prisl.), *toskërishte* (sam.). Nedoslednost se kaže v izpustitvi prislovov *çamërisht*, *labërisht* in samostalnikov *çam*, *arbërishte*.

1.3 Slovar tudi ne navaja kratic, ki so gotovo del vsakdanjega jezika in zlasti jezika sredstev obveščanja, iz katerih je Novšak črpal del svojega gradiva. Nealbanski bralec Rilindje bi v slovarju zaman iskal kratice kot *KSAK* (*Krahina Socialiste Autonome e Kosovës*) 'Socialistična avtonomna pokrajina Kosovo', *OThPB* (*organizata themelore e punës së bashkuar*) 'temeljna organizacija združenega dela' itd.

1.4 Ob iztočnicah, ki se lahko rabijo kot prislov ali predlog, se obe slovnični oznaki navajata skupaj; manjkajo tudi podatki o vezljivosti predloga: **përkëtej** *adv* + *praep* tukaj, tostran; **përqark** *adv* + *praep* okrog, naokoli; **përtëj** *adv* + *praep* onkraj, čez; itd. V nekaterih primerih avtor besedne vrste vendarle razlikuje (npr. **jáshhtë** 1. *adv* zunaj; *OPP* brenda; [...] 2. *praep* razen, izven, zunaj; ~ *rrezikut* zunaj nevarnosti; **nga** *adv* od kod, kam; **nga** *praep* iz, od; *sot nuk dola* ~ *shtëpia* danes nisem stopil iz hiše [...]; **përfáqe** *adv* FAM očit(n)o [...]; *praep*: ~ *shtëpisë* nasproti hiše), vendar se da vezljivost uganiti vedno le iz primerov. Notranja nedoslednost se kaže v štirih načinih navajanja istega pojava: 1. nerazločevanje besednih vrst (prim. *përkëtej*), 2. razločevanje besednih vrst pod isto iztočnico z ustreznimi oznakami (prim. *përfáqe*), 3. razločevanje besednih vrst z ustreznimi oznakami ob ponovljeni iztočnici (prim. *nga*), 4. razločevanje besednih vrst z ustreznimi oznakami in zaporednimi številkami (prim. *jáshhtë*). Obe vrsti bi bilo treba dosledno ločiti, za predložno rabo pa navesti vezljivost, npr. **përkëtej** 1. *adv* tukaj, tostran; 2. *praep* (~ + *abl*) tostran: ~ *lumit* tostran reke, itd.

2 Slovnica. – Na tem mestu se nimamo namena izčrpno ukvarjati z Novšakovim orisom albanske slovnice, omenimo naj le nekatere očitne napake oziroma pomanjkljivosti.⁶

2.1 Navodila za izgovarjavo albanskih črk so pomanjkljiva ali neustrezna (str. 397). Najprej ni jasno, s katero abecedo se vzporeja albanska: za ustreznik albanskega *q*-ja je dan srbohrvaški (?) [č], za *l* in *ll* pa (slovenska ali srbohrvaška?) [lj] in [l], ki imata različni vrednosti v slovenščini oz. srbohrvaščini, itd. Albanska trdonebna zapornika *q*, *gj* sta podobna srbohrvaškemu paru zapornikov *č*, *d*; Novšak pravilno navaja *č* za prvi, a neustrezno »mehki dž« za drugi soglasnik. Črka *l* ne ustreza zbornemu slovenskemu *lj*, saj je to v slovenščini zaporedje glasov *l* + *j*, medtem ko je albanski soglasnik (normativno) podlesnični jezičnik, podoben navadnemu, svetlemu evropskemu in zbornemu slovenskemu *l* (narečno tudi pravi trdonebni jezičnik *l'*). Iz tega sledi, da dvočrkje *ll* ne ustreza zbornemu slovenskemu *l*, ampak predstavlja velarizirani jezičnik, podoben slovenskemu narečnemu [ʃ] (prim. belokr. *prijâtel*), ali angleškemu *l* v besedi *goal*. Nadalje so nerazumljivi Novšakovi opisi albanskega *rr*: »trdi, močni r« ali »trši r (zveneči tresljaji jezika)«. Albansko dvočrkje *rr* predstavlja dlesnični nepretrgani vibrant (normativno trije ali štirje tresljaji), črka *r* pa pretrganega. Naglašeni *ë* se izgovarja kot *ə*, narečno tudi *ɔ*, *ø*, *ä* ali *ã*, nenaglašeni (pri Albancih, ki ta glas ohranjajo) pa vedno samo kot *ə*. V končnem položaju *ë* lahko onemeva ali se izgovarja nezveneče⁷ (Novšakova oznaka »komaj slišen« ni natančna); tak izgovor je značilen za Albance z gegovsko narečno podlago, se pravi za večino Albancev v Jugoslaviji.

⁶ Med boljšimi trenutno dostopnimi albanskimi slovnici so: Demiraj 1969, 1971; Èjntrej 1982 (ta obravnava toskovsko in gegovsko različico); jezikoslovci si lahko pomagajo tudi z generativnim opisom Newmarka idr. 1982 in strukturalnim opisom Buchholčeve in Fiedlerja 1987. Gegovska različica knjižnega jezika je prikazana pri Camaju 1969.

⁷ Huld poroča o nezveneči izgovarjavi nenaglašenege *ë* v prištinskem mestnem govoru (1984: 28). Natančneje gl. Buchholz in Fiedler 1987, str. 29–31.

2.2 V celotnem pregledu albanske slovnice manjkajo naglasna znamenja, podani pa so nekateri podatki o predvidljivosti mesta naglasa (str. 397). Tudi tu se pojavlja že zgoraj omenjeni problem neoznačevanja naglašenosti oz. nenaglašenosti enozložnic. V razlagi enakopisnih, vendar ne enakoglasnih oblik *një* (nedoločni člen) : *një* 'eden' Novšak pravi: »Nedoločno obliko samostalnika v ednini navadno spremlja [nedoločni] člen *një*, ki se izgovarja brez poudarka [...]. Člena *një* ne smemo zamenjavati z glavnim števnikom *një* (eden), ki izraža kaj čisto določnega in ga včasih še okrepiamo z besedico *vetëm* (= samó) ...« (str. 400). Seveda bi bilo jasneje in natančneje, če bi preprosto rekel, da je nedoločni člen nenaglašen, glavni števnik pa naglašen.

2.3 Neustrezno je mesto 18. razdelka, saj nedoločni členi oz. zaimki (*një*, *ca*, *disa*) ne sodijo k pridevniku (razdelki 17–28), ampak kvečjemu k samostalniku (razdelki 4–16); vsekakor jih je treba ostreje razlikovati od pridevniških oz. »(s)prednjih« členov (*i*, *e*, *të*), ki so opisani v 19. razdelku. V albanščini se pri samostalniku kategorija določnosti izraža z zapostavljenim členom (10. razdelek »Zadnji členi«⁸), npr. *zogu* 'ptič (dol.)', prim. angl. 'the bird', *zog* 'ptič (nedol.)', prim. angl. 'a bird'. Pojem določnosti bi Novšak lahko ponazoril s pridevniško kategorijo določnosti v slovenščini, npr. *bogat* (nedol.) : *bogati* (dol.). Nedoločnost je nezaznamovani člen tega nasprotja (zanj ni posebnega znamenja, prim. zgoraj *zog-ø*); poudarjena nedoločnost se v albanščini izraža s predpostavljenim členom, npr. *një zog* 'neki ptič'. Vsa ta problematika bi sodila v poseben razdelek Izražanje določnosti (ki ga zdaj ni) med razdelki o samostalniku.

2.4 Albanščina ima mimo navadnega sedanjika (str. 420) tudi potekovnik, sedanjik, ki izraža dejanje, sočasno s trenutkom govorjenja (prim. angl. progressive tense), npr. *Ç'po bën këtu?* 'Kaj počneš tu (ko to govorim)?', prim. angl. *What are you doing here?*, *Po punoj* 'Delam (ko to govorim)', prim. angl. *I am working*. Ta sestavljena glagolska oblika bi sodila v 43. razdelek, Glagolski nakloni, ker se v albanskih slovnicaх tradicionalno obravnava kot podtip povednega naklona (*koha e tashmë të mënyrës dëftore*) (prim. Dhrimo idr., str. 262).

2.5 Ni gospodarno navajanje paradigem sestavljenih glagolskih oblik, ki so tvorljive iz že navedenih podatkov. Npr. nedovršni predpreteklik konjunktiva se tvori iz *të* + nedovršni preteklik glagola *ka* 'imeti' + deležnik (*të kisha hapur* 'da sem bil odpiral').

2.6 Albanščina (in tudi noben drug jezik) nima »pregibnih in nepregibnih naklonov« (str. 421), ima pa naklone, ki so izraženi s pregibnimi in nepregibnimi oblikami.

2.7 Vezniki *kurse* 'vendar', 'toda'; *qoftë* ... *qoftë* 'bodisi ... bodisi'; *veçse*⁹ 'toda' so nepravilno razvrščeni kot podredni (str. 441–442).

3 Kljub omenjenim pomanjkljivostim in nedoslednostim, ki delu dajejo pečat amaterizma, je slovar vendarle uporaben. Za resnejši študij albanščine bi bilo priporočljivo imeti pri roki še druge slovarje in slovnice (npr. te, ki so navedeni v naši literaturi). Prvi albansko-slovenski slovar je dobrodošel že zato, ker kaže, da se zanimanje Slovencev za albanski jezik nadaljuje. Upajmo, da se lahko veselimo še slovensko-albanskega dela slovarja.

Literatura

- Buchholz, Oda, in Wilfried Fiedler. 1987. Albanische Grammatik. Leipzig: Verlag Enzyklopädie.
 Buchholz, Oda, Wilfried Fiedler in Gerda Uhlisch. 1977. Wörterbuch Albanisch-Deutsch. Leipzig: Verlag Enzyklopädie.
 Camaj, Martin. 1969. Lehrgang der albanischen Sprache. Wiesbaden: Otto Harrassowitz.

⁸ Izraz »zadnji člen« ni povsem ustrezen: v slovnichem izrazju se taki členi imenujejo postpozitivni ali zapostavljeni, prim. angl. postpositive article ali postposition.

⁹ Pri *veçse* je ⟨ç⟩ izpuščen, napaka pa ni navedena v popravkih; ta veznik je podreden v primerjalni vlogi.

- Demiraj, Shaban. 1969. Gramatika e gjuhës shqipe: fonetika e morfologjia. Priština.
- 1971. Morfologjia e gjuhës së sotmë shqipe. Priština.
- Dhrimo, A[li], E[ngjëll] Angoni, E[nver] Hysa, E[mil] Lafa, E[them] Likaj, F[atmir] Agalliu in Sh[aban] Demiraj. 1976. Fonetika dhe gramatika e gjuhës së sotme letrare shqipe II: Morfologjia. Tirana: Akademia e shkencave e RP të Shqipërisë.
- Ëjntrej, Gertruda Josifovna. 1982. Albanskij jazyk. Leningrad: Leningradskij gosudarstvennyj universitet.
- Fjalor i gjuhës së sotme shqipe, 1 (A–M), 2 (N–ZH). 1981. Priština: Rilindja.
- Huld, Martin. 1984. Basic Albanian Etymologies. Columbus: Slavica.
- Meyer, Gustav. 1891. Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache. Strassburg.
- Miklosich, Franz (= Franc Miklošič). 1870a. Albanische Forschungen 1: Die slawischen Elemente im Albanischen. Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften 19: 337–374.
- 1870b. Albanische Forschungen 2: Die romanische Elemente im Albanischen. Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften 20: 1–80.
- 1871. Albanische Forschungen 3: Die Form entlehnter Verba im Albanischen und einigen anderen Sprachen. Sitzungsberichte der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften 20: 315–323.
- Nachtigall, R. (= Rajko Nahtigal). 1917. Die Frage einer einheitlichen albanischen Schriftsprache. Gradec.
- Newmark, Leonard, Philip Hubbard in Peter Prifti. 1982. Standard Albanian. A Reference Grammar for Students. Stanford: Stanford University Press.
- Oštir, Karel. 1923. Illyro-Thrakisches. Arhiv za arbanasku starinu, jezik i etnologiju 1: 78–137.
- 1969. Zum Voralbanischen. Arhiv za arbanasku starinu, jezik i etnologiju 4: 90–103.
- Zajmi, A[bdullah], M[ehdi] Bardhi, S[julejman] Drini, L[atif] Mulaku, G[ani] Luboteni in S[itki] Imami. 1981. Albansko-srpskohrvatski rečnik / Fjalor shqip-serbokroatisht. Priština.

Marc L. Greenberg

Kalifornijska univerza, Los Angeles

K MADŽARSKI SLOVENISTIKI OD AVGUSTA PAVLA DALJE

0 V pregledu slovenistike na Madžarskem od Avgusta Pavla dalje – pod pojmom slovenistika razumem ukvarjanje s slovenskim jezikom, slovensko književnostjo (v smislu literarne zgodovine, literarne teorije ali prevajanja) in slovarsko dejavnost – bom zajela pomembnejša dela na teh področjih, brez pretenzije na izčrpnost. Pregled je napravljen na podlagi podatkov katalogov v Državni knjižnici Istvána Széchényiya v Budimpešti, podatkov iz bibliografije Vilka Novaka (Slovenska krajina, Beltinci, 1935) in podatkov Karla Krajcarja iz Števanovcev (Porabje). Njegovo poznavanje te tematike je dragocen vir obvestil, saj v kataloge niso zajeli vsega, sploh pa ne časopisnih člankov ali revialnih prispevkov, še posebej ne iz starejših obdobj.

Odgovori na vprašanje o prisotnosti slovenistike na Madžarskem včeraj in danes, o naraščanju ali pojenjavanju zanimanja zanje, se zrcalijo tako v volji in motivih posameznikov kot tudi v širšem družbenem iskanju, očitni občasni »pretresovalni mrzlici«, razmejevanju lastnih korenin od sosedovega grma. Prav to je mogoče zelo značilno za madžarsko-slovenske duhovne in raziskovalne vezi, občasno zaradi skupne zgodovine zelo zavezujoče.

0.1 Razvidne so tri vrste zanimanja za slovenščino. Nekateri so, tudi zaradi svoje narodnostne povezanosti s Slovenci, že v Avstro-Ogrski, v potrianonski ali v današnji Madžarski ustvarjali (ali še ustvarjajo) z namero in ljubeznijo, da se narodne vezi ne bi pretrgale (Jožef Košič, Avgust Pavel, Karel Krajcar...). Njihovo delo obsega praktično vsakršno dejavnost na tem področju. Primer za srčnost, ki je pogosto spremljala znanstveno delo, je drobno posvetilo v knjigi iz l. 1936 s police slavističnega oddelka na univerzi v Budimpešti: Ramovševi Kratki zgodovini slovenskega jezika. Posvetilo ji je l. 1937 napisal Vilko Novak (slavist in etnolog, tudi kulturni posrednik med Slovenci in Madžari na